

แนวทางการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 1*

THE GUIDELINES FOR SCHOOL ADMINISTRATION BY
ADMINISTRATORS ACCORDING TO THE FOUR BASES OF POWER IN
SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE NAKHON SI
THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

เพชรรัตน์ คุณชน¹ และ ทิพนาศ เสวตวรโชติ²

Petcharat Kunchon¹ and Tippamas Sawetworachot²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

¹⁻²Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus.Thailand

¹Corresponding Author's Email: lookplar03@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ตามทัศนะของครู 2) เพื่อร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 3) เพื่อประเมินแนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 140 คน ผู้ให้ข้อมูลในการร่างแนวทางพัฒนาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการพิเศษ จำนวน 5 ท่าน และ ผู้ประเมินแนวทางพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการพิเศษและศึกษานิเทศก์ ข้าราชการพิเศษ จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ตามทัศนะของครูภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานของผู้บริหาร ส่วนใหญ่คือการวางแผน และการจัดองค์กร 2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า มี 5 ด้าน 21 ข้อ คือ แนวทางการวางแผน จำนวน 4 ข้อ

* Received 28 April 2025; Revised 10 May 2025; Accepted 25 May 2025

แนวทางการจัดองค์กร จำนวน 4 ข้อ แนวทางการนำ จำนวน 5 ข้อ แนวทางการควบคุม จำนวน 4 ข้อ และแนวทางการอำนวยการ/การสั่งการ จำนวน 4 ข้อ 3. ผลการประเมินความเหมาะสม ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด หากพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดทุกข้อ

คำสำคัญ : แนวทางการบริหาร, หลักอิทธิบาท 4

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the management conditions of educational institutions of administrators according to the principle of Itthipada 4 and 2) to draft guidelines for the management of educational institutions by administrators according to the principle of Itthipada and 3) To evaluate the approach to promote the management of educational institutions by administrators according to the principle of Itthipada 4 The sample group includes teachers affiliated with the Nakhon Si Thammarat Primary Education Area Office. District 1 is 140 people, 5 are administrators of special education institutions, and 5 evaluators of the skills development guidelines for school administrators, including administrators of special education institutions and special education and education of special professionals. The tools used in the research include questionnaires, semi-structured interviews, and assessments of suitability, accuracy, and feasibility. The statistics used in the data analysis include frequency values, percentages, averages, and standard deviations. Content Analytics.

The results showed that: 1. The management conditions of the educational institutions of the administrators according to the principle of Itthipada 4 by Overall is moderate. Management problems and obstacles of executives are mainly planning and organization. 2. Guidelines for the management of educational institutions by administrators according to the principle of Itthipada found that there are 5 aspects of 21 items, namely 4 planning guidelines, 4 organizational guidelines, 5 leadership guidelines, 4 control guidelines, and 4 directing/commanding guidelines. 3. Results of the Suitability Assessment of the Administrator's Guidelines for the Management of

Educational Institutions in Principle Itthipada 4 is the highest overall level. If you look at each side, it is found that the average is at the highest level in all questions.

Keywords: Management Guidelines, Principle of Itthipada 4

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยได้จัดการศึกษาตามบริบทของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาของชาติคือพัฒนาคน พัฒนาคูรูอาจารย์พัฒนาสังคมในหลากหลายรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชนเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นด้านอาชีวศึกษามากขึ้น การมุ่งเน้น ให้มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับปริญญาตรีเพื่อเน้นการมีงานทำโดยอาศัยปัจจัยหลักใน องค์กรหลักจากภายนอก เช่นปัจจัยด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจในระบบราชการด้านการเมือง การปกครอง ด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งทำให้จัดระบบบริหารจัดการกระทรวงศึกษาธิการรูปแบบใหม่โดยบูรณาการองค์กรหลักของกระทรวงทั้ง 5 องค์กร โดยมอบหมายหน้าที่แก่ปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาคไปยังศึกษาธิการภาค 1 - 18 โดยแต่ละภาคประกอบไปด้วยกลุ่มจังหวัดแต่ละจังหวัดมีศึกษาธิการจังหวัดเป็นฝ่ายกำกับดูแลหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดเขตพื้นที่และสถานศึกษา ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจโดยให้มีการกำกับควบคุมดูแลกันอย่างเป็นระบบมากขึ้น (Pimpa, 2018 p. 242)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มีโรงเรียนขนาดเล็กหลายโรงเรียน มีนักเรียน 120 คนลงมา ซึ่งจำนวนนักเรียนลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากอัตราการเกิดลดลงทุกปี และค่านิยมของผู้ปกครองบางส่วนได้นำบุตรหลานส่งไปโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ การที่มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก จึงทำให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากขาดแคลน งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ขาดแคลนครู ขาดการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับยังไม่น่าพึงพอใจ ในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก จึงเกิดสำคัญและเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจึงควรนำเอาหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ 4) วิมังสา อันเป็นหลักธรรมสำคัญที่จะนำสู่ความสำเร็จแก่นักบริหารมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาในขอบข่ายภาระงานทั้ง 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และ งานทั่วไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (พระโฆสิต โฆสิตธมโม. 2565 หน้า 39)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัย เรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่จะศึกษาการนำเอาหลักพุทธธรรมอันได้แก่หลักอิทธิบาท 4 มา

บูรณาการใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศใหม่ นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ตามทัศนะของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
3. เพื่อประเมินแนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 108 โรงเรียน รวม 1,121 คน (2566, หน้า 1)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 140 คน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 108 โรงเรียน จำนวน 108 คน (2566, หน้า 1)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษามีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 5 ปี และได้รับการยกย่อง จำนวน 5 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประเมินแนวทาง ผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติเป็นผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ที่มี

ประสบการณ์การบริหารอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย มีจำนวน 3 ชุด

2.1 แบบสอบถามสร้างขึ้นเพื่อศึกษาศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ตามทัศนะของครู ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากกรอบแนวคิดการวิจัยมีคำถาม 2 ส่วนคือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งคำถามของแบบสัมภาษณ์ได้มาจากทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 แบบสอบประเมินความเหมาะสม ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการจัดองค์กร 3. ด้านการนำ 4. ด้านการควบคุม 5. ด้านการอำนวยการ /การสั่งการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตและแนะนำตัวผู้วิจัยและขอความร่วมมือในตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการประเมินแนวทาง

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามผ่านระบบ Google form ถึงสถานศึกษาถึงผู้บริหารโรงเรียน โดยทำเป็น QR Code ผ่านระบบ E-office

3. ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ พร้อมส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้สัมภาษณ์ล่วงหน้าก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งขออนุญาตในการบันทึกเสียง จัดบันทึกและถ่ายภาพระหว่างการสัมภาษณ์

4. ผู้วิจัยส่งแบบตรวจสอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อดำเนินการตามขั้นตอน การวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการหาค่าความถี่ และร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอเชิงบรรยาย ประกอบการอภิปรายผล

3. แบบประเมินแนวทาง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage) โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินความเหมาะสม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมและรายด้าน

สภาพการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การวางแผน (อิทธิบาท 4)	3.30	0.88	ปานกลาง
การจัดองค์กร (อิทธิบาท 4)	3.31	0.89	ปานกลาง
การนำ (อิทธิบาท 4)	3.35	0.87	ปานกลาง
การควบคุม (อิทธิบาท 4)	3.34	0.86	ปานกลาง
การอำนวยการ/การสั่งการ (อิทธิบาท 4)	3.33	0.80	ปานกลาง
รวม	3.33	0.86	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การนำ (อิทธิบาท 4) ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.87) ด้านการจัดองค์กร ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.89) ด้านการควบคุม (อิทธิบาท 4) ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.86) และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผน (อิทธิบาท 4) ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.88)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษานวการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ผลการศึกษาพบว่า ได้แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 จำนวน 5 ด้าน 21 แนวทาง ดังนี้

1. การวางแผน (อิทธิบาท 4) แนวทางดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องมีหลักการทำงาน โดยใช้หลักการเดิมมี P (การวางแผน) D (ลงมือทำ) C (การตรวจสอบ) A (การแก้ไข)” 2) ผู้บริหารต้องวางแผนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 3) ผู้บริหารต้องเป็นคนทันสมัย เป็นนักคิดวางแผนในการบริหารจัดการ การพัฒนาสถานศึกษา 4) ผู้บริหารต้องใช้ปัญญาในการวางแผนอย่างรอบคอบ

2. การจัดองค์กร (อิทธิบาท 4) แนวทางดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องมีเหตุผลในการปฏิบัติงานโรงเรียน 2) ผู้บริหารมีหลักการที่ดี มีแบบแผน ไม่ขัดต่อระเบียบปฏิบัติ 3) ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักฉันทะ 4) การปฏิบัติงานจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความเพียรพยายาม จัดลำดับความสำคัญของงาน ต้องไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น

3. การนำ (อิทธิบาท 4) แนวทางดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียนเอาใจใส่ติดตามพฤติกรรมของนักเรียน 2) ผู้บริหารได้พูดคุยสื่อสาร สร้างความร่วมมือ ช่วยเสริมแรงให้ผู้ปฏิบัติงาน 3) ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง มีการจัด

อบรมและสัมมนาเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะใหม่ๆ ให้กับบุคลากรในสถานศึกษา 4) ผู้บริหารต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ 5) ผู้บริหารต้องมีความตั้งใจเอาใจใส่ในทุกงานของโรงเรียน ต้องทุ่มเททั้งร่างกายแรงใจ ให้มีประสิทธิภาพในทุกด้าน

4. การควบคุม (อิทธิบาท 4) แนวทางดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารเอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงาน พฤติกรรมของนักเรียนและบุคลากรใน 2) ผู้บริหารติดตามงานการปฏิบัติงานของครู บุคลากรทางการศึกษา ตรวจสอบและหาแนวทางพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และ 3) ผู้บริหารต้องประเมินผลการดำเนินงานอย่าง 4) ผู้บริหารต้องมีความตั้งใจเอาใจใส่ในทุกงานของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพในทุกด้าน ไม่ทอดทิ้งงาน

5. การอำนวยการ /การสั่งการ (อิทธิบาท 4) แนวทางดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารทำงานอย่างเป็นระบบ 2) ผู้บริหารให้กำลังใจคุณครู นักเรียน และผู้ร่วมงานในขณะที่คุณครู และนักเรียน 3) ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน และสร้างทีมงานในการทำงานให้ทุกคนมีความรักความสามัคคี 4) มีความพอใจรักใคร่ในงาน โดยมีใจรักในวิชาชีพผู้บริหาร รักในงานที่ทำ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินแนวการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ตารางที่ 3 ผลการประเมินแนวการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ภาพรวมและรายด้าน

การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4	ความเหมาะสม
	ร้อยละ
การวางแผน	95
การจัดองค์กร	100
การนำ	100
การควบคุม	100
การอำนวยการ/การสั่งการ	100
ภาพรวม	99

จากตารางที่ 3 พบว่า ความเหมาะสมของแนวบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า มีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 99 เมื่อพิจารณาความเหมาะสมรายด้าน พบว่า การจัดองค์กร (อิทธิบาท 4) การนำ (อิทธิบาท 4) การอำนวยการ /การสั่งการ

(อิทธิบาท 4) มีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา ด้านการวางแผน การควบคุม (อิทธิบาท 4) มีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์สภาพแนวการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ผลการวิเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ การนำ ด้านการจัดองค์กร ด้านการควบคุม ด้านการอำนวยความสะดวก/การสั่งการ ด้านการวางแผน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายในฐานะ ผู้นำการปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีด้านการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน จนเป็นที่ยอมรับจากผู้ร่วมงาน และปฏิบัติงานในด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่ในการเพื่อให้ผู้ร่วมงานในองค์กรปฏิบัติตามวัตถุประสงค์เป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพินวนา พัฒนาอุดม สีนคำ (2557, หน้า 126) ได้ศึกษารูปแบบกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถอภิปรายผลรายด้านได้ดังนี้ การวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนด้วยความรอบคอบ (จิตตะ) รองลงมา คือผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนแบบแผนอย่างเป็นขั้นตอน (วิมังสา) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการวางแผนด้วยการคิดวิเคราะห์สม่ำเสมอ (วิมังสา) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนที่สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ แนวนโยบาย และตามเป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุ กนต์สีโล (สิงมาตา), สุนทร สายคา และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวโส (2563, หน้า 68) ทำการศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเพราะว่าการรู้จักวิเคราะห์งานและสังเคราะห์อย่างถูกต้อง การจัดองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้คำแนะนำแสดงออกถึงการมีความรัก ความศรัทธาต่อบุคลากร (วิริยะ) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนอัตรากำลังคนและบุคลากรในการทำงานเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น (วิมังสา) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินผลด้วยเหตุและผลที่ชัดเจน (วิริยะ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษามีการกำหนดโครงสร้างของงาน และส่งเสริมให้บุคลากรที่ทำงานมีการพัฒนาและดำเนินแผนการปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยเน้นย้ำให้มีการกำหนดของเขตของ

งานในแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงโครงสร้างงานกับอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณา เวียงแก้ว และ คณะ (2558, หน้า 93-94) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้ศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ด้านการจัดการองค์การ ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก การนำ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความปรารถนาดีมีความจริงใจ (ฉันทะ) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีสติปัญญาในการบริหารงาน โดยการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานอย่างมีสติ (วิมังสา) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีกลยุทธ์หรือแนวทางที่จะดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (ฉันทะ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในกระบวนการที่ชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความมานะพยายามซึ่งอาจเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกหรือภายในเพียงอย่างเดียว หรือทั้งสองอย่างเพื่อนำไปสู่การดำรงไว้ซึ่งพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา เหลืองงาม (2562, หน้า 84) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 การควบคุม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนควบคุมการดำเนินงาน (วิมังสา) รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาใส่ใจในการตรวจสอบงาน (วิมังสา) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประเมินความคืบหน้าของการดำเนินงานขององค์กรเป็นครั้งคราว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (วิริยะ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถ ในการกำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานโดยเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริงกับมาตรฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณา เวียงแก้ว และ คณะ (2558, หน้า 96) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า กระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 ด้านการควบคุมงานใน ภาพรวมอยู่ระดับมาก การอำนวยการ/การสั่งการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน (ฉันทะ) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการสั่งการด้วยความตั้งใจ (จิตตะ) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบหมายให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินการตามที่ต้องการ (จิตตะ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอนในสถานศึกษาอย่างเต็มกำลังเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา เหลืองงาม (2562, หน้า 84) พบว่าอยู่ในระดับมาก

2. ร่างแนวการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าผู้บริหารควรมีการวางแผนพัฒนา ดังนี้

การวางแผน คือ ผู้บริหารต้องมีหลักการทำงาน โดยใช้หลักการเดิมมี P (การวางแผน) D (ลงมือทำ) C (การตรวจสอบ) A (การแก้ไข)

การจัดองค์กร คือ ผู้บริหารต้องมีเหตุผลในการปฏิบัติงานโรงเรียน มอบหมายงานตามความชอบ ความถนัดของบุคลากร มีการประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ผู้บริหารมีหลักการที่ดี มีแบบแผน ไม่ขัดต่อระเบียบปฏิบัติ

การนำ คือ ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน เอาใจใส่ติดตามพฤติกรรมของนักเรียน และบุคลากร รวมทั้งประสานผู้ปกครองและหน่วยงานต่างๆ ช่วยเสริมแรง จนกว่างานประสบความสำเร็จ

การควบคุม คือ ผู้บริหารเอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงาน พฤติกรรมของนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา ความเป็นไปของชุมชน และควบคุมแนวทางระบบการทำงานของสถานศึกษา

การอำนวยการ /การสั่งการ ผู้บริหารควรมีการวางแผนพัฒนา ผู้บริหารมีความขยันในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และต้องทำงานอย่างเป็นระบบ พุดคุยให้คำแนะนำ และแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

จากการวิเคราะห์แบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ การนำ ด้านการจัดองค์กร ด้านการควบคุม ด้านการอำนวยการ/การสั่งการ ด้านการวางแผน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พบว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 5 ด้าน 21 แนวทางที่มีความเหมาะสมอยู่ร้อยละ 80 – 100 และมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนาด้านการวางแผนโดยการบูรณาการหลักธรรมให้ชัดเจนมากขึ้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมในการบริการงานด้วยการนำ ด้านการจัดองค์กร ด้านการอำนวยการ/การสั่งการ และกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรนำเอาหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการใช้ในการบริหารจัดการภาระงานในสถานศึกษาโดยให้ครอบคลุมภาระงานทั้ง 4 ด้าน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักทศพิธราชธรรมเพื่อการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาที่มีคุณภาพของการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- พระโฆสิต โฆสิตธมโม. (2565). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จ. วารสารธรรมวัตร, 3(1), 39-47.
- พระอภินันท์ กนตสีโล (สิงมาตา), สุนทร สายคำ และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวโส. (2563). การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พັນนา พัฒนาอุดมสินคำ. (2557). รูปแบบกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารเพื่อการพัฒนา การศึกษาสำนักบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- รัตนา เหลืองงาม. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.
- วรรณา เวียงแก้ว. (2558). กระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.
- Dr.Prayad PimPa (2561) (2018). Current Thai Studies. Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, 7(1), 242–249.